

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Vidéki előfizők bélyegköltsége egész évre 2 K.	

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljárt 1. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a varosi nyomdában Dózsa György lap-metteur kezelihez is.

A feminizmus és az idegesség.

I. közlemény.

A Debreceni Szemle számára írta: **Z. Császár Mária.**

Nemzetközi női kongresszus lesz Budapesten a nyár elején. Ezen alkalomra a világ minden részéből össze fognak seregleni a feminizmus apostolai.

A magyarországi nők mozgalmában óriási jelentőségű az, hogy sikerült a vezetőség figyelmét a mi országunk felé fordítani. Ez az esemény még szorosabban kapcsolja össze és tömöríti egygyé a még szétzört és bátortalan hívőket. A különböző vélemények, indítványok megismerése, megvitatása szilárdabbá teszi a közös elhatározást, melynek keresztülviteléhez kettős energiával fog hozzá látni mindenki.

Ugy a férfi-, mint a nőtársaságok bizonyos rétegeiben a legvegyesebb érzelmekkel fogadják ezt a kongresszust és a nőmozgalmat általában.

Az ellentábor véleményét és kritikáját nem tartom szükségesnek kiszínezni.

Először is nagyon fakó kép lenne az, ha a legélénkebb színeket is használnám hozzá vagy a legszélesebb ecsetkezelést alkalmaznám.

Másodszor a kritikusok olyan beavatatlanok vagy egyéb egoisztikus érdekek védői a férfi körökből, hogy nem számba vehetők. A női ellenzékéről mit is mondanak? Mindenekelőtt nem önálló a véleményük, vagy a férj, vagy az apa oktrojálta rájuk. Nem a meggyőződés, hanem az elfogultság és a gyávaság beszél belőlük.

Végül minden meg nem érdemelt bántalomért megvigasztal dr. Várady Antal mondása: „mert minden nagy eszme számára kész a Golgotha”.

Ki mert volna arra még csak gondolni is, hogy a katolicizmus ellen sikerrel léphet fel a protestantizmus? Pedig a katolikus hit a legfenköltebb ember eszméin alapult eredetileg, a legszebb erényeket ápolta: az önmegtágadást, a felebaráti szeretetet.

Ki hitte volna egykor, hogy a nő sikra száll emberi jogaiért, az a nő, ki évezredek át szenvedett és megadással türtte sorsát.

S ezen harc eredménye egészségesebb viszonyt teremt majd a férfi és nő között, mert a férfi elkényeztetett, ingadozó bábu helyett értékes asszonyt nyer segítő társul.

A haladás kereke mindig forog, a protestantizmust is más fogja követni: a felekezetenélküliség, de ez a hit már nem fog vérrel átkeresztelkedni.

Szeretném remélni, hogy a feminizmus se kívánja nevét vérrel beiktatni az új törvénykönyvbe. Hisz már volt a nőnek martyromságban elég része, amit a nő évezredek át szenvedett, az több, mint megfeszítettetni.

Most csupán a művelt, modern emberhez méltó higgadtság hódíthat és győzhet. A vakmerő vádat csak finom érvekkel lehet megdönteni, az eszme tisztaságát durva kézzel nem lehet megvédeni.

Ha tehát a feminizmust, hogy ne mondjak többet, a szemérmetlen nők mozgalmának óhajtják bélyegezni, úgy mindenekelőtt hallatlanná tesszük az ilyen megjegyzést.

Férfiak közt az ilyen véleményeltérést előkelőbb körökben párhaj szokta követni, kikben az ősi hajlam még tulerős, azok ököltre mennek.

Szelid bátorsággal kell elveinket támogatni és természetes asszonnyá, anyává nevelni a nőt.

Sajnos, a férfi még eddig inkább hajlik a „bábuk” részére. A felvilágosodott asszonyt nem tartja elég nőiesnek, mert energikus és ez főnnálló törvényeink és társadalmi szokásaink szerint neki kényelmetlen.

A férfi meglepszik pillanatnyi gyönyörűséggel (mely lehetőleg minden kellemetlen következmény nélküli legyen), mert megteheti, hogy akkor teszi le a bábuját, amikor neki tetszik, mikor meglegelte, — mikor esetleg ki akarja cserélni egy másikkal. —

Miután a nő eddig meglegedett szerepével, most a nagyközönség minden más okot inkább elfogad a nő-mozgalom indító okául, mint a legtermészetesebbet, hogy nem akar az asszony többé alárendelt játékszer lenni. Így aztán még a pszichológusok is a legeltérőbb megoldáshoz jutnak; a legkülönbözőbb következtetéseket vonják és társadalmunk legkülönbözőbb hibáit, sőt még korunk betegségeit is a feminizmus gyermekeiként akarják beiktatni a nagy anyakönyvbe.

Miután pár hónappal ezelőtt egyik szépirodalmi lapban hasonló megokolást nyert Bodnár Zsigmond által a mai kor nagy kiterjedésű betegsége, az „idegesség”, speciell a „nők” idegessége és mert nem kelt egy orvos sem a nők védelmére, azért adok én ma választ annak feminisztikus részére.

Az orvosoknak e téren való semleges viselkedését annyira megszoktuk, hogy már nem is fáj legjobb barátaink, a „nőorvosok” nélkülözése.

Sőt épen az orvosok közt vannak olyanok, kik teljesen el akarják téríteni a közönséget az idegesség természetes okától, egész ártalmatlan dolgokat állítanak oda, mint fertőző baktériumot.

A 10 éven aluli zene tanulástól akarja egy tudós a leányokat törvénnyel eltiltani ahelyett, hogy a fűzötől tiltanak el, meg a sok üléstől fejlődési korban, az oktalan munkabeli megerőltetéstől silány testi ápolás mellett.

Ha „magasabb” iskolát járja a leány, akkor legyen „diák” és óra után ne kézimunkázzon és ne segítsen a mamának, hanem pihenjen, ápolja magát, hogy később meg tudjon felelni anyai kötelességeinek.

Ne maradjon vérszegény és ne legyen ideges.

Nagyon jól tudják az orvosok, hogy az idegesség a szülők elgyengült fizikuma folytán részben születési örökség (az apák viharos legénysége). Vagy az éretlen leány férjhez menését tessék oda állítani és leszűrní a következményeket, ha minden évben jön a „golya”.

Bodnár sem gondolt ilyesmire, hanem „valami lázongó elégedetlenség” következményének tulajdonítja a mai kor nőinek idegességét.

Bodnár igazán dicséretes szorgalommal kutatta az idegesség okát, visszament egész 415-ig Kr. e. és föl 1815-ig Kr. u. A századok eme tekintélyes sorozata bizonyítson Bodnár mellett, melyek ő szerinte az idealizmus korszakait ölelik föl, amikor még a lelki világrend három eszméje egyesülve volt, a „szép”, „jó” és „igaz”.

Továbbá így mondja Bodnár:

„Mikor ez a három eszme egyesül, akkor a tekintély uralkodik, a családban az atya, az egyházban a pap, a mindenségben az Isten.

Midőn e három eszme válni kezd egymástól, rajongunk az alkotórészek érdekeiért, a hívők, az alattvalók, a nők s gyermekek jogaiért, a növekedő önállósággal széthullnak az erkölcsi intézmények és következnek az egyén rémes, féktelen idegessége”.

Sőt még azt is észlelte a női arcképeken 1815 óta, hogy kihívó, követelő tekintetük van.

Mint a növekvő idegességet kísérő szimptomát, megjegyzi, hogy az „ideális” időkben a nők leszorítják mellüket, míg most kidomborítják.

Bodnár elfelejtette, hogy a nők mindig arra voltak „nevelve”, hogy külsőségekkel hassanak. — A legvadabb emberektől a legcivilizáltabb emberekig a nő mindig piperézte magát, mert szüksége volt rá a férfi tetszését megnyerni.

GYILKOL...

A Debreczeni Szemle számára írta Zéta.

*Gyilkol a mámor, vadul éget,
Ha ajkad vért szivhatom;
Egy lángtengert ölelek átál,
Amikor átjog két karom.*

*De ha tudnám, hogy karjaid közt
— — — Az utolsó perc, amit élek,
Én még akkor is csókolnálak,
Én még akkor is ölelnélek.*

A vallomás.

A Debreczeni Szemle számára írta Bónyi Adorján.

— Hallotta? — Az öreg Benjámín hazajött lakni a falujába.

Ez a hír szenzációként futott végig a környék uri szalonjaiban és udvarházaiiban. Hogy is ne volna az szenzáció, hogy benesi Benjámín Ábris, aki husz egynéhány év óta csatangol szerte a világban, most hazajön lakni... Ábris ur, aki Párisból Lodonba szaladt, onnan meg megint Bécsbe, most hazajön és a vén csavargó örökre itt marad majd a manzard tetős vén kúriában. A szép Benjámín, aki szórta az aranyakat a café Americanban, csókolt lényokat a monacói pálmák alatt és szeretett egynéhány angol miszt is, a még mindig szép, fehérfejű Benjámín Ábris most végre csakugyan odaköti sok szerelmi vihart látott, fennhéjzó életét ahoz az asszonyhoz, akinek azt ezelőtt jó huszonöt éve, az oltár előtt odaigérte.

Az öreg Benjámín csakugyan megtért a csöndes ősi lakásba. Délelőttöként kiült a napfényes ámbitusra és kicsit köszvényes lábait nyújtóztatta el a napfényben.

— Milyen jó — gondolta ilyenkor magában —

milyen jó, hogy a kölyköket már szélnek eresztettük. Nem zajonganak itt a fülemben.

A lányára gondolt, aki férjhez ment egy kamaráshoz és a fiára, aki hadnagy a tizes huszároknál. Aztán még mindig acélos karjaival nagyot nyújtózott a levegőben és fölállt, hogy megnézzze, mit csinál az asszony.

— Eszter fiam, ne törje úgy magát! — szólt rá szigorúan a feleségére, amikor látta, hogy az a kamarában rendezkedik.

— Jó, jó, mit ért maga ehez! — feleselt az asszony és egy befőttes üveget tett fel a legfelső polcra.

Szemben állt az ablakkal és az őszi nap arannyal sugározta be az alakját. Szép barna haja simán borult rá a halántékára, ténje finom volt és hamvas, mint egy süldő lányé, az arca üde és amint két karját felnyújtotta, az egyszerű sötét ruhája megfeszült, még mindig karesú, gömbölyű, kívánatos alakján.

— Ejha! — mormogta befelé Ábris ur és végigsimított deres fején. — Ezt eddig észre se vettem.

És aznap délben nem tudott enni, ellenben sürüen pislogott az asszony felé.

— Alszik már, drágám? — dugta be a fejét ebéd után az asszony szobájába.

Az asszony a diványon feküdt, szunyókált, de az ura szavára fölnezt.

— Jöjjön be — szólt és feléje mosolygott.

Ábris bejött és leült az asszony mellé a diványra. Szeretettel simított végig az asszony fején és azt mondta:

— Milyen szép barna még a maga haja.

— Hja — mondta az asszony — én nem jártam vele fészülködni Párisba, meg Bécsbe!

Ábris agyán egy különös gondolat villant át.

— No de azért maga se gondolt mindig az urára!

— Hát... mindig éppen nem.

— Aztán maga is el-elnézett egy-egy jóképű férfiarcot néha.

— Az olyat mindenki megnézi.

— No meg ez a kis szája is — és ujjai közé csucsoritotta az asszony ajakát — ez is hazudik, mikor azt mondja, hogy senkit sem bocsátott a közelébe.

Az asszony nem felelt.

— Mondom, már védekezni sem tud! — ingerkedett tovább az ember. Nézze fiam, nekem megmondhatja, én nem haragszom meg magára, én nem kívántam soha magától, hogy valami rettenetes hü legyen hozzám, én csak azt akartam, hogy néha megpihenhessek, ha elfáradtam a sok... utazásban... Hogy maga itthon mit csinált?...
Az asszony zavartan s pirulva nézett föl rá.

— Ne... — mondta csöndesen és habozva.

— Szép asszony volt, vére is volt, a nyarak itt is bódítók, épp úgy mint Versaillesben, hát mért ne? — faggatózott most már izgatottan Ábris. — Én tudom, milyen könnyű egy nőnek megszedülni, ha magában van, ha nincs, aki vigyázzon rá.

Az asszony szeméből könnyek buggyantak ki. Megfogta a férfi kezét és tiszta, kék szemével bele-simult a férfi szemébe.

— Hát megtudna nekem bocsátani?

Ábris megtántorodott. Az asszony vallomása váratlanul érte. Ő csak azért beszélt, hogy egy kicsit magát ingerelje, hogy felpizkálja egy kicsit a maga vérét az asszony zavarával, pirulásaival... s ime!

— Hát csakugyan megbocsátana nekem — sutogott az asszony — ha lenne valami vétkem? Ha valaha meghotlottam volna?

A férfi torka egyszerre száraz lett.

— Mit csinált? Megcsalt? — riadt fel rekedten.

Az asszony nem szólt, csak végigsimitott kis, fehér kezével a pamlag bársonyán. Percekig nagy, halálosan néma csend vette körül őket.

— Nagyon egyedül voltam — szólalt meg az asszony tompán és kétségbeesetten.

— Az nem mentség! — legyintett a férfi a kezével, de nem érezett valami nagy dühöt, vagy keserűséget, inkább magát érezte lealázottnak s nem az asszonyt. Aztán hozzátette:

— Sokszor?

Az asszony riadtan vetette fel a fejét.

— Egyszer, Ábris... Egyetlen egyszer — s a hangja sirásba csuklott.

Ábris valami megkönnyebbülésfélét érzett.

— Kivel? — kérdezte aztán, de úgy érezte, hogy ez már igazán nem érdekli.

— Fülöppel — rebegte az asszony.

— A tanítóval? — lobbant fel Ábris haragja és látta képzeletében a sovány, feketeszakállas instruktort, aki tizennégy-tizenöt évvel ezelőtt tanította a Pistát latinra.

Felállt, idegesen sétált végig a szobán és jóformán nem is hallotta hogy az a siró asszony mit beszél. Csak az utolsó szókra figyelt oda:

— Én nem akartam... Isten látja a lelkemet, nem akartam, nem is tudtam... Csak aztán, aztán láttam, hogy szörnyűség volt az egész... Öngyilkos akartam lenni Ábris... de itt voltak a gyermekeink. Én nem tehetek róla... Én nagyon egyedül voltam...

Ábris megállt az ablak előtt és kinézett a kertbe. Az ős még nem kezdett bele a fák, virágok, sorvasztásába, a park üde volt és színes. Ábris ur átfutott saját csélcsep életén és úgy látta, mintha a begónia-grupp csupa színes lányszemmel volna bevetve és a rózsák mellett a fehér karók mintha megannyi karcsu leánykarok volnának. A háta mögött nem hallotta az asszony nyöszörgését és csak akkor riadt fel, mikor egy könnyes arc a kezét érintette.

— Bűnös asszony! — mondta csöpp megvetéssel és mikor felemelte a földről, észrevette, hogy az asszony szeme alján kis, karcsu ráncok húzódnak meg és az ajka sápadt.

Kedvtelenül fordult ki a szobából. A folyosó párkányánál izmos, karcsu cselédeány állott s valami virággal pepecselt. Ábris orrát friss illat csapta meg a kert felől. Körülnézett, nem látja-e valaki a folyosón, aztán odament a lányhoz és megsimogatta a lány kemény, bronzszínűre sült nyakát:

— Nézd Mari — mondta neki csöndesen — ma este ne engedd be magadhoz a szeretődöt.

A leány visszanezett rá és mosolygott.

SAISON.

Asszonyok a kártya ellen.

Ebben a mostani, minden könnyelműséget, uri virtust, fantasztikus nagyravágyást elsőpró, mindenkit józanságra, takarékoszágra kényszerítő komoly időben új, helyes és üdvös akcióról érkezik hozzánk hír Erdélyből. Ez idén már másodszer. Észrevenni nem igen lehet, de némely gyöngye mozdulás mégis arra vall, hogy valamilyen átalakulás előtt áll a magyar temperamentum. A virtusa lassan-lassan megenyhül. Amit az ősiségért rajongók se sajnáljanak, mert ez a sokat dicsért virtus inkább hibája, mint

erénye a magyar karakternek. Hiszen valamikor, mikor az emberi ambíciók még csak a lovagi és gavallér kiváltságok szűkre korlátozott körzetében keresték az érvényesülést, fontos szerepe volt a virtusnak. Manapság a nyílt homlokot keressük és a nyílt homlokokon a munka verejtékét, mögötte pedig komoly életmegbecsülést. Így szokni a szerzés gyönyörű örömét. Azt se tudja megérteni a régi mód szerint uralkodó társadalom, hogy az emberi kifinomodás utolsó stációja nem az üres gavalléria, hanem az a büszke magaérzés, amelyet a tudás, a műveltség és a munka plántál a lelkekbe.

Most már látható, hogy igazán kezd komolyodni a magyar, habár szemelláthatólag nehezebbre esik igen sokaknak, akik sajnálják a régi káprázatos magyar virtust, a raffínálatlan, de őszerejű, pogánymód duzzadó temperamentumot. Vannak sokan, akik nem könnyelműségből, de féltő aggodalomból siratják a magyar típus átvedlését. A magyar nemzeti karaktert féltik, attól tartanak, hogy „elnemzetietlenkedik”. Holott hiszen nincs igazuk. Mert a gall karakternek, — amelyhez a mienk legjobban hasonlít, — se ártott, hogy megenyhült a gall temperamentum s valamivel nehezkesebb lett. De komolyabb is lett ám, megbízhatóbb és egyenletesebb.

Ez hogyan lett azzá, nem ide tartozik, bár érdekes volna megrajzolni egy pár vonással ezt a metamorfózist. Itt a régi magyar virtusból való kifejlődésünk nyom szerint alig látható vonalait keressük. Hát ezek elég érdekesekek. De valamennyi jelensége között legérdekesebb az a hatás, amely a sok között talán a legészrevehetetlenebb. A magyar asszonyok befolyására gondolunk. Mert az bizonyos, hogy a mai magyar férfitípust maira, modernre, komolyra és értékesre az asszonyi befolyás köszörüli. A magyar asszony mindig is jobban hajlott a komolyságra, mint a férfi. Az ösztönei, az érzései már akkor is finomabbak voltak, mikor a magyar férfikarakter még a nyereségtől csikorgott. Az öröklött családiasságában öröktől fogva meg voltak a dologtevéshez, a megfontolt haladáshoz való szeretete.

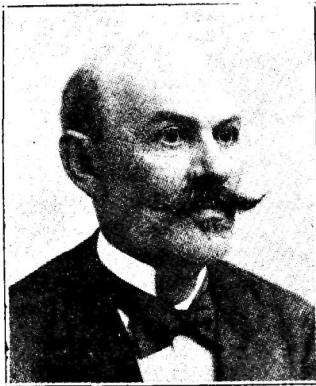
Nem véletlen, hogy most megint asszonykezek tartóztatják meg önkéntelen könnyelműségeiben a régi duhajok mulatni akaró maradékait. Az már inkább véletlen, de így is nevezetes, hogy ebben az országos megbecsülést érdemlő törekvésben a kezdeményező szerepe éppen egy kicsike város asszonyainak jutott: a dévai asszonyoknak. Emlékezetes, hogy ők vetették fel ez idén azt az eszmét, hogy ezekben a halálosan komoly napokban ne farsangoljunk. Nem illik most mi hozzánk, kenyéréhes magyarokhoz, a másnapról megfelejtkezett eszem-izsom, tánc, dorbézolás, eszeveszett pénzpazarlás. Nem nagy dolog, ugy-e? Igazán nem nagy dolog, de aki nem látja, hogy ez is egy gyűrűje volt annak a hullámverésnek, amelyből a megkomolyodás felé törekvő magyar típus kél ki lassu emelkedéssel, az egyszerűen vak és képtelen észrevenni az emberi és társadalmi fejlődés jelenségeit. Táncoz nemzet voltunk, munkás nemzet lettünk, a garasra vigyázni kell. A munka ízét már megismertük, csak az elveit nem ismertük még. A garasra vigyázni kell, hát ne farsangoljunk, mikor fölösleges garasa csak a századiknak van. A dévai asszonyok kiáltották bele ezt az igazságot a férfi fülekbe.

Most aztán megint egy másik intelem jön onnanfelől. Emberek, ne kártyázzatok! Igaz, ők csak a maguk embereit intik el a kártya-asztal mellől. Ők csak kicsi dévai háztartásokat akarnak megkimélni

jogot kívánnak s elveikért kardot rántanak. Ugy, mint őseik, akik karddal szereztek s tartották meg azt a hazát, amelyen általános szavazati jog kell azoknak is, akiknek honszerzésben, megtartásban nem volt részük és akik, nem tudjuk, ha a nemzeti vagyion karddal való megvédésére kerülné a sor, vajjon olyan büszke fizikai bátorsággal szállnának-e sikra, mint a szürke hályogos szemű, uj mágnás s a régi arisztokraták modern hajtásai.

*

Mai képeinkhez. A helyi lapok az elmúlt ünnepi számok régi krónikáiban,

a régi debreczeni lapkiadókról, írókról szóló megemlékezések között sok szeretettel áldoztak az öreg **Zichermann Herman**ról is, aki a hatvan éven keresztül fenállott *Debreczeni N. Értesítő* kiadója volt éveken keresztül. Debreczen eme sokáig egyetlen heti lapjának bohém lelkű kiadóját mutatja be a lapunk egyik reprodukciója. Egykori irodalmi lapjának mintegy örököse a Debreczeni Szemle,

persze modern szellemben, köntösben. — Másik képünk borítéklapja, Aczél Géza főmérnök egyetlen, szomorú véget ért fiának igazán művészi siremlékét reprodukálja.

*

(!) **Az Apollo mozgó-színház** nagy sikerrel mutatta be vasárnap este a *Csikós* című magyar, hortobágyi életképet, amelyben a szerepeket a Vígyszínház jeles művészei játsszák. A közönség zsufolásig megtöltötte az óriási színházat és nem egyszer tapsolt a legszebb magyar darab egyes jelenésének. A *Csikós* közkívánatra még ma, szombaton és holnap, vasárnap látható az Apollo színházban. Jegyek telefon útján előjegyezhetők. Telefon szám : 762.

*

— *Ha nő vagy férfi* olcsón akar öltözködni : szöveget Fischer Adolf és fia (Piac-u. 61.) cégénél szerezze be.

— *Lóbl Gyula és Társa* látszerész és fényképezési szaküzlete Piac-u 63. szám. Telefon szám 869.

IRODALOM.

Szemere György új regénye. *Komédiák* cím alatt új regényt adott ki **Szemere György**. Alcímül azt írta alája : a magyar társadalom regénye. S valóban az is : a mai magyar élet fontos és mélyreható problémáit rajzolja meg benne erőteljes vonásokkal, a hagyományos történeti osztályoknak s ezek szellemének küzdelmét az előtérbe törekvő radikális új eszmék és áramlatok ellen. A hagyományos magyar szellemet egy nemes, előkelő szellemű és fényes tehetségű arisztokrata képviseli s az ő gyöngéd, ideális szerelmi története adja meg a regény tulajdonképeni meséjét. A regény hangulata nagyon változatos, az érdeklődést folyton ébrentartó, páthos, ellágyulás, szatira váltakozik benne. *Szemere* legújabb művei közé tartozik ez a könyv, mely a Franklin-társulat kiadásában jelent meg ; ára 4 korona.

Kémia a mindennapi életben. Kiváló természet-tudósunk, dr. **Hankó Vilmos**, akinek a kémiai tudó-

mányt népszerűsítő munkái már eddig is sok szolgálatot tettek természettudományi kulturánk fejlődésének, nagyon praktikus, okos és hasznos könyvet adott ki *Kémia a mindennapi életben* címmel. Azokat a kémiai jelenségeket és folyamatokat ismerteti meg nagyon vonzó, szellemes és világos formában, amelyek minden ember életében mindennap előfordulnak, melyek meghatározzák táplálkozásunkat, ruházódásunkat, életünk egész higiéniját és gazdaságos berendezését. A sok illusztrációval ellátott, csinos kiállítású könyvet a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cég adta ki ; ára 4.80 korona.

A Magyar Könyvtár olvasó füzetei. A Titanic katasztrófájának áldozatai közt volt egy francia származású amerikai író, **Jacques Futrelle**, aki nagy népszerűséget élvezett nemcsak a tengeren túl, hanem mindenütt, ahol angolul olvasnak. Hirnevét fantasztikus elbeszélései szereztek. Az érdekes történetekből **Radó Antal** kitűnő vállalata, a Magyar könyvtár már régebben is adott egy füzetre valót, most pedig újabb sorozatot ad Van Dusen professzor újabb eseteiből, *A gondolkozó gép* címmel. *Ára 30 fillér.* — *A török nő.* Az olasz irodalom egyik legnemesebb szellemének, **Edmondo de Amicis**nek, ki *A sziv* című világhírű ifjúsági regényéről nálunk is általánosan ismeretes, egy fényes tollal megírt tanulmánya jelent meg legújában **Radó Antal** kitűnő vállalatában, a Magyar könyvtárban. A tanulmány most épen aktuális tárgy : *a török nőről* szól, a családban és a társadalomban elfoglalt állásáról, jogi helyzetéről, életmódjáról, gondolkodásáról. *Ára 30 fillér.* — *Daudet és Belot* drámája, melyet az idej szezon elején mutatott be a Nemzeti színház, most megjelent a **Radó Antal** szerkesztése alatti Magyar könyvtár legújabb sorozatában. **Ábrányi Emil** pompás fordítása nagyban fokozza a mű hatását. *Ára 60 fillér.* A 3 füzet a Lampel R. (Wodianer F. és fiai) cég kiadásában jelent meg.

*

Az e rovatban felsorolt művek kaphatók **Hegedűs és Sándor** könyvkiadóhivatalában, Kossuth-utca 11. szám.

SZÍNHÁZ.

Színházi hét.

Talán sohase uralkodtak a debreczeni színházban, — annak renaissance-kora, a Leszkay rezsim óta olyan szomorú állapotok, mint az utóbbi időben. Az örökös bizonytalanság Damokles kardja ott csüng a szinigazgató, igazgatóság és a színészek feje felett. A munkaprogrammot nem lehet betartani, az előadók ambíciója csuda, hogy a fagypontra alá nem süllyed. A közönség látva a kapkodásokat, hallva a rosszabb-nál-rosszabb híreket, minden alkalmat megragad arra nézve, hogy távol tartsa magát az előadásoktól. Nemcsak az elfogadhatót nem honorálja, hanem még a jónak sem hisz.

Zilahy Gyula úgy érezheti magát, mint a francia forradalom gyanúsítottjai, mert hozzá képest egy szándékos emberöléssel terhelt vádlott mennyei paradicsomi gyönyörűségeket érezhet s Isten utca inkább vádoljon bennünket dr. **Gálly Bálint** kir. ügyész a nagy B. T. K. egyik-másik kaeszkaringós paragrafusa ellen elkövetelt bücelekményekkel, mint a színházi jóléti bizottmány Maratjai, Dantonjai, Roberspierre-jei s saját külön extra vádjaikkal.

Kis bizottság, nagy bizottmány valóságos élve boncolás alá vették Zilahynak és társulata tagjainak szinigazgatói és szinjátszóit szerveit.

A társulatról, amelynek, elismerjük, vannak több rendbeli két balkezű tagjai is, kezd a debreczeni közönség úgy beszélni, mint a kurcsibráki játékszin ripacsairól. Nagyváradon első szubrett lehet Lónyay Piroska, Debreczenben pedig úgy kritizálják a segéd-színészeket 8—10 szavas szerepekben, mintha azokat csak Zaconik játszhatná el, az A. B. C. bérlők intellektualitásának megfelelően.

Hogy melyik vidéki társulat tud felmutatni egy nagy csapat olyan művésztágot, mint Zilahyné, Borbély Lili, H. Serfőzi Etel, Halassy Mariska, Zilahy, Bérczi, Falussy, Kassay, Lévay Pál, hogy csak úgy ötletszerűen soroljuk fel őket, sok másodsorban jó színésztől nem is szólván, arra igazán kíváncsiak vagyunk. Pedig nem vesszük ki az összehasonlítások terén eme színházak közül a kolozsvárit sem...

*

De akár mint legyen is a dolog, ezt a válságot, Debreczen színészetének jól felfogott érdekében, gyorsan kellett volna elintézni. A mai pénzügyi és színészeti viszonyok mellett interregnumokkal nem lehet visszazökkenteni Thália szekérének kivágódott kerekait a rendes kerékvágásba.

Nem pártoljuk Zilahy Gyulát. Sőt! De csak úgy nagy hamarosan eltávolítani az észszerűség szempontjából sem lehet. Valamint a még hátralevő másfél év alatt még kétharmad részében sem lehet szélnek eresztetni a mostani társulatot. Időközi pályázatok mellett pedig másképpen nem lehet a kérdést megoldani, csak ilyen vértörvényszéki ítéletekkel.

A Békés Gyula-féle ajánlat az egyedüli, amelynek elfogadásával a rend azonnal helyre állana. Holmi fővárosi igazgatók (Beöthy, Leszkay) u. n. repertoire színházak bevezetésére egyáltalán nem lehetnek alkalmasak. Hiszen ők színházaikban sorozatos előadásokat tartanak, százszor adják az egyik darabot, másfélszázszor a másikat. De tessék nálunk repertoiret csinálni, ahol nagyon sok darab már a harmadik előadásán nem tud érdeklődést kelteni s a bérlők a legkiválóbb drámai, sőt zenei szinpadai alkotások másodszor rájuk eső előadásán is zugolódnak.

Holmi interregnum pompás alkalmat nyújt a közönségnek, melynek egyrésze ugyanis *divatból* látogatja a színházat, hogy kifogása lehessen a színháztól való távolmaradásra. A jövő szeptemberre pályázatot hirdetni, elhamarkodott cselekedet lenne. Rövid az idő új társulat szervezésére. A jelenlegit pedig Zilahy is kiegészítheti, ha az anyagi válság szánálva lesz pénztárában s eminens pénzügyi gondjaitól megszabadul.

*

A színház műsora, az egyes előadások kvalitása nem csoda, ha nem ütötte meg az utóbbi hetekben azt a szintet, amelyre rendes körülmények között joggal elvárhatunk.

Itt van például az *Erős láncok* c. színmű, mely lehet nagyon novellisztikus, szinpadai körmönfonságokat kerülő, nagyon vékony meséjű, szinpadai műnek tulságosan áttetsző, de semmivel sem rosszabb, mint a Debreczenben nagyon népszerű *Deákélet*, *Iglói diákok* stb. színművek voltak s amelyek, a maguk vízenyős prezisükkel számtalan előadást értek meg.

A héten bemutatott színmű, inkább az, mint vigjáték, ahogy a színlapon jelzi a szerző, nagyon jó előadásban került színre. Bérczy Ernő, Vajda Ilonka, Halassy Mariska a legjobbat nyújtották, mondhatnánk jobb ügyszóhoz is méltó buzgalommal.

Rendes körülmények között nem maradt volna a darab második előadásán félig üres a nézőtér s nemcsak a Bérczi—Vajda nagy jelenet után hangzottak

volna sokkalta viharosabb tapsok, de *Halassy Mariska* kivételes értékű, nagy művészete is méltóbb honorálásban részesült volna.

*

Mostanában mutatkozott be a debreczeni közönségnek Kormos Ferenc, az új siheder-táncos komikus. A közönség nagyon rokonszenvesen fogadta a fiatal színészt, akinek diskrét jóízlése nagyon jóleső volt, anélkül, hogy tartózkodása, színészete rovására esne. Úgyesen táncol, kellemes énekhanggal rendelkezik s előreláthatóan hasznos tagja lesz úgy az énekesú — mint az *Erős láncok*-ban való szereplése igazolta — a drámai előadásokban is.

Spectator.

Egy szerb színész, Stojanovich Borsidár, mint hangversenyénekes vendégszerepelt a színházban a héten, felvonások közt. Jobban szerette az apró gyermekeit, mint a török szuronyt a gyomra tájékán s hozzánk jött a véres harcok elől menekülve, sehogy se tudva azzal a gondolatlaltal megbarátkozni, hogy gyermekei árván maradjanak. Okos ember Stojanovich, akinek kellemes hangja van, izléssel is énekel, de egyébként a szerb hadsereg épen úgy nem vesztett benne semmit, mint a belgrádi állítólagos Királysínház, sőt Mascagni sem, ha történetesen nem a Parasztecsület szerzőjét interpretálja. A benne élő apai szeretet előtt végezetül mélyen megemljük a kalapunkat.

URANUS

SZÍNHÁZ

E HÉTEN!

Hétfőn, Kedden,
Szerdán

AZ ÜLDÖZÖTTEK.

Szenzációt keltő dráma 3 felvonásban Jules Claretie „LA PETIT JAQUES” c. világhírű regénye után, mely nemcsak vetekedik, de felülmulja Hugó Viktor „A Nyomorultak” c. világszenzációs, halhatatlan művét is!

Azonkívül a remek, új műsor.

E HÉTEN!

Január 13, 14 és
15-én

AZ ÜLDÖZÖTTEK.

Csütörtökön, pénteken: január hó 16—17-én

Egy, másik, óriási szenzációt keltő, nagy újdonság-dráma 3 felv.

Azonkívül

A SZOBRÁSZ REMEKMŰVE.

Gyönyörű színezésű dráma 2 felvonásban
és a nagyszerű kísérő műsor.

E két műsor megtekintésére felhívjuk a közönség figyelmét

Janátka Alajos kereskedelmi és műkertészeti telepe a Szoboszlói-uton. (Virágüzlete Debreczen, Piac-u. 59. sz. Telefon 8—44. Telep-telefon 10—46.)

ZENÉ.

Rosenthal Mór hangversenye, Debreczen város a mostani válságos nemzetközi és pénzügyi helyzet miatt nagyon is visszafejlődött művészi életében felfrissítő oázisként hatott a különben hervatag kedélyekre. Valóságos zongora Boscó, bűvész-mester, akinek ujjai alatt majdnem egyugyanazon időben a keringők nagy királyának, Strausz-nak három valcer-melodiáját hallottuk felzsongani, úgy, amint a nagy zene-zseni a három keringőt a pezsgő, a szerelem és a zene csodás harmóniájában álmodta meg ihletett lelkében. Lengyel származását Chopin

Mazurkájában igazolta igazán, sajátos, nagyon egyéni felfogással interpretálva azt. Tudja Isten miért, a zongora az utóbbi időben kezd a legnépszerűtlenebb hangszer lenni s most mégis valósággal frappirozva volt a közönség, mert Rosenthál teljes egészében nagy zseni és művész. Ezeremester, a zongora-technika ekviriblistája, költő és zeneművész. Különösen a hölgyek, ülőhelyeikről felállva, zsebkendőjüket lobogtatva ünnepelték s nem akarták a dobogóról elereszteni. A Zenekedvelők Köre gratulálhat önmagának ezért a szó nemes értelmében vett művész-estély rendezéséért.

*

Mindenféle zeneművek kaphatók Csáthy Ferencz Debreczen legrégebbi könyv-, papír- és zeneműkereskedésében, Egyház-tér.

Regény folytatás a jövő számban.

FIGYELEM! Csak akkor érvényesül teljesen a finom babkáv minősége, ha a t. háziasszony kávépótlékként a legmegbízhatóbb gyártmányt választja. **Legbiztosabban jár**, ha a már évtizedek óta legjobbnak bevált „valódi Franck”-ot, de kifejezetten a „kávédaráló” gyári jegyűt használja.

Gyár: Kassán.

Egy csésze kávéban sem szabad a pompás, valódi

Franck kávépótlék-

nak hiányozni, mely fűszeres izt és szép színt ad. A minőség kiadóságot, olcsóságot és izletességet tartalmaz.

Telefon 10—51.

Értesítés.

Telefon 10—51.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy az összes erdélyi ásványvizek képviselőjét és le-rakatát átvetttem; főcikkük:

gyomor-bajosoknak **BORSZÉKI** viz (hazánk büszkesége) vese- s hólyag-bajoknál **SZULTÁN** „ (magyar Gieshübli) gyomor- s májbajoknál **SZTOJKAI** „ (magyar Selters).

Tisztelettel: **Fischbein Jenő Debreczen, Hatvan-utca 30.**

A kedves Augusztin.

Bogumil, Konakia kormányzója	—	Székely Gyula.
Heléna, az unokahuga	—	Zilahyné.
Gyuró, miniszterelnök	—	L. Farkas Pál.
Nikolich Nikola herceg	—	Kassay Károly.
Burkó, őrnagy	—	Solti Ernő.
Mirkó, kapitány	—	Kiss Imre.
Pipsz, zászlós	—	Aranyossy Anna.
Pasperdu, ügyvéd	—	Szászhalmy Gy.
Heller Augusztin, zongorás	—	Falussy István.
Jasomirgott, Heléna komornyikja	—	Szabó Gyula.
Anna, a leánya	—	Borbély Lili.

Nagy pénzügyi zavarokban van Konakia, már az uralkodó házában is lefoglálnak mindent a végrehajtók. Az udvari pénzválságra Begumil régensherceg csak egy megoldást tud: ha Heléna hercegnő feleségül megy Nikola herceghez, aki husz évvel ezelőtt egy sikerült, de elfojtott

palotaforradalom után Párisba utazott s azóta dúsgazdagon ott él. Heléna hercegnő államérdekből beleegyeznek ugyan, de titokban melog vonzalmat érez a kedves Augusztin iránt. Ez az Augusztin Budapestről került Konakiába, mint ágról szakadt muzsikus. Megérkezik Párisból Nikola, akinek tetszik a házasság eszméje, mert mindenáron trónra akar kerülni. A menyasszony is tetszik neki, de sokkal jobban tetszik neki Anna, aki nagyon szíveli a snájdig herceget. Nikola, hogy Annát jobban megkönyékezhesse, rögtün kinevezi a leendő felesége első udvarhölgyévé. Amire Heléna sem marad adós.

Mikor éppen meg akarják tartani a két pár esküvőjét (ugyanabban a kolostorban, hol annak idején Heléna s Anna megesküdték) váratlan foreulat áll be. Egy öreg szerzetes elmondja, hogy a két leány születésekor ő már itt élt a kolostorban és tauskodhatik, hogy az igazi hercegnőnek egy pezsgődugó alaku anyajegye van. Ennek az anyajegynek az alapján aztán kiséül, hogy Anna és Heléna kicserélődtek. Anna g hercegnő és Heléna a Josamirgott leánya. Nikola a trónra ül és feleségül veszi Annát, Heléna pedig boldogan ugrik az imádott Augusztin nyakába.

LUDESER JÁNOS, DEBRECZEN,

Városház épület. ==

Különösen színházi sálakban, kesztyűkben, legyezőkben és illatszerekben nagy választék.

Színházi bluzok féláron.

Leányvásár.

Harrison Jack	—	—	—	—	Székely Gyula
Harrisonné	—	—	—	—	H. Serfőzi Etel
Lucy, leányuk	—	—	—	—	Zilahyné S. Vilma
Gróf Rottenberg	—	—	—	—	Szabó Gyula
Fritz, fia	—	—	—	—	Máthé Gyula
Miggles Tom	—	—	—	—	Falussy István
Korcsmáros	—	—	—	—	Lévai Farkas Pál
Hajóskapitány	—	—	—	—	Szászhalmy György
Lekész	—	—	—	—	Láng Lajos
Bessy, Lucy szobaleánya	—	—	—	—	Borbély Lili
Sam, szerccsen pincér	—	—	—	—	Perényi Kálmán
Mister Dugoo	—	—	—	—	Perényi József
Mister Crockwel	—	—	—	—	Kőszeghy K.
Ly	} leányai	—	—	—	Kassayné
Loo		—	—	—	Székelyné
Udvarmester	—	—	—	—	Arday Árpád

Kivételes olcsó árak!

Eredeti angol kemény- és puhakalapok 5 koronától. Kitűnő férfi-íngék K 3-50-től és szebbnél szebb nyakkendők igen nagy választékban

LENGYEL UTÓDA FRANK IMRÉNÉL

a Dreher mellett.

Szabott árak!

Első felvonás. Harrison, san-franciskoi milliomos képviselő Lucy leányával elmegy a kerületébe, Beggardale-be, ahol leányvásár ünnepe van. Ezen a napon adnak tul a farmerek leányaikon. A vásárnak van egy törvénye, amely szerint azt a leányt, aki mindenkit kikoszaraz, csufasgból férjhez adják a falu utolsó legényéhez. Ez a tréfaházasság persze nem érvényes, csak arra kötelezi a leányt, hogy egész éjjel a legénnyel táncoljon. Harrison Lucy, akinek van egy gróf Rottenberg nevű udvarlója, mindenkik kikoszaraz s ezért végrehajtják rajta a leányvásár törvényét. Harrisonék kétségbe vannak esve, Lucy könyörög Tomnak, hogy legalább félévig maradhasson még odahaza szüleinél. Tom pünkösztig el is engedi nejét.

Második felvonás. Harrisonék és Rottenberg gróf, valamint a gróf apja egy yachton bolyongnak a világban, hogy meneküljenek Tom elől. Epp pünköszt napja van, vagyis Tom jövetelének határnapja. Harrisonék azt hiszik, hogy megmenekültek, amikor kiderül, hogy a hajó egyik fűtője Tom Miggles. Harrison-vesztegetéssel próbál

vejétől megszabadulni, de Tom hajthatatlan, annál is inkább, mert Lucy, akinek nagyon imponál a vad és energikus cow-boy, már bevallotta neki szerelmét.

Harmadik felvonás. Lucy és Rottenberg gróf esküvőjének napja van, de mindenki szomorú. A legszomorúbb azonban a fiatal vőlegény. Bánatának nem kisebb oka van, mint az, hogy két nap előtt megesküdött már Lucy fiatal és szép komornájával. Eleinte nem meri bevallani a dolgot és csak az utolsó pillanatban árulja el titkát. Lucy tehát ismét szabad, de nem sokáig, mert a közben ismét gavallérrá vált Tom Fleetwood nemes elhatározással visszaadja Lucynak azt az írást, mely a Fleetwoodék vagyonát kezébe juttatta. Ezt az írást maga Lucy vette ki apja fiókjából és küldte el Fleetwoodnak. Ez a nemes lemondás annyira meghatja Lucyt, hogy Tom keblére borul. Az egybegyűlt társaságnak nem kell elvonulnia, mert az elvesztett vőlegény helyett új vőlegényt mutatnak be neki.

Ganofszy Lajos

fűszer- és festékkereskedése
Debreczen, Csapó-u. 18.

A farkas.

Dr. Kelemen, ügyvéd	— — — —	Lajthay Károly
Vilma, felesége	— — — —	Halassy Mariska
Jani, fiok	— — — —	Radnothy
Szabó György	— — — —	Pethő Pál
Kegyelmes asszony	— — — —	Serfőzy Etel
A tikár	— — — —	Lévai Farkas Pál
Micike	— — — —	Arday Vilma
Ritterné	— — — —	Uti Gizella
Michál hadnagy	— — — —	Szászhalmy Gy.
Zágony hadnagy	— — — —	Bérczi Ernő
Főpincér	— — — —	Kállay
Szobaleány	— — — —	Aszalay
Szakácsné	— — — —	Erdélyi Margit

Fenyő Sándor

és Fia

Piacz-utca 63. sz.

Alapított 1877-ben.

Férfiszabó- és divatüzlet. Legújabb bel- és külföldi gypjuszövetek. Nagy raktár kalapok, nyakkendők és minden e szakmába vágó tárgyakban. +++++

Saját gyármányu FEHÉRNEMŰEK

Világhírű **HABIG**-kalapok.

Eva.

Flaubert Oktáv, gyártulajdonos	—	Falussy István
Millefleur Dagobert	—	Máthy Gyula
Paquette Pepita Desieré (pipszi)	—	Borbély Lili
Larusse Bernát, művezető a gyárban	—	Székely Gyula
Eva	—	Zilahy S. Vilma
Mathiane, inas Flaubertnél	—	Vajda András
Voisin, főkönyvelő	—	Szabó Gyula
Prunelles, könyvelő	—	Kassay Károly
Jack, öreg szolga	—	L. Farkas Pál
Freddy	—	Kiss Imre
Teddy	—	Szászhalmy György
Georg	—	Perényi Kálmán

Özv. Dankó Béláné és Társa

EKLI JÓZSEF

a város legrégebb s legdusabban felszerelt temetkezési vállalata.

Üzlethelyiség Kossuth-utca 15. szám. Telefon 322. szám.

Telep: Széchenyi-u. 28. szám. Saját ház.

Éjjeli felvétel: Csapó-u. 16. szám. — Telefon 66. szám.

Minden a temetkezés szakmájába vágó megbízást a tulajdonos személyes felügyelete mellett végzünk bármely vidék vagy külföldön is.

Elsőrangú úri-divatárúk, „ITA”
és „BORSALINO” kalapok,
különleges nyakkendők a legszebb választékban
Frank Testvérek
Piacz- és Szent-Anna-utca sarok. — Telefon 749.

Gyermekjátékok,

Francia babák. — Babakocsik. — Hintalovak. — Plüch- és posztóállatok. — Társasjátékok. — Porcellán-edények. — Chinaezüst ajándéktárgyak legnagyobb választékban mesés olcsón

SCHWARZ M. L.-nél
PIACZ-UTCA 52. SZÁM. (MEGYEHÁZ MELLETT.)

Próbaházasság.

Szikora Márton	Kassay Károly
Rozália felesége	H. Serfőzy Etel
Kanócz Gyuri	Bérczy Ernő
Biri	Aranyossy Nusi
Hajdu Bokor Berci	Falussy István
Bokor István	Zilahy Gyula
Zsuzsánna	Székely Gyula
Czira Klári	Ligeti Vilma
Sági Juliánna	Kiss Mariska
Rákóczi Alajos	Farkas Pál
Cili néni	Arday Vilma

Gyökerez tyukszemirtő Kárpáti-szesz kőszvény csuzellen szemölcsöt, tyukszemet kiváló hatással bír. Ára 1—2 K. és bőrkeményedést azonnal megszünteti. — Ára Alatus apróvész eleni szer, 70 fillér. ++++++ csodás hatása. ++++++ Ára 1—2—4 korona. ++++++

A fenti szerek egyedüli főraktára és készítője
HARSÁNYI LAJOS gyógyszerháza

a „Reménység“-hez Debreczen, Csapó-u.

Szabó Miklós

Debreczen, Piacz-utca 19. sz. alatt
(volt Ranunkel házban.)

Rendelésszerűen készült, kész
férfi, fiu és gyermekruha
különlegességek állandóan raktáron.

Felöltők, télikabátok.

Külön mértékszerűen
angol uri szabóság.

Helyi és megyei telefon 10—64.

Legolcsóbb szabott árak
minden darabon feltüntetve.